

بازگشت کرکس وحشی

کرکس وحشی یکی از انواع متعدد پرندگانی است که در پارک ملی سون در جنوب فرانسه برای حفظ آن تلاش می کنند.

فراز مناظر حیرت انگیز کوهستانهای سون در پرواز می بینند.

علت انتخاب سون به عنوان گنجینه ای از کره زیستی تنها به خاطر غرابت گیا و زیبای آن نیست بلکه تنوع مناظرش نیز که حوادث طبیعی و فرهنگی فراوانی پشت سر دارد مورد نظر بوده است.

جنگلهای اصلی در دوره رومیها برای تغذیه کره های بزرگ کوزه گریهای باناساک و گروفزانک، تقریباً نابود شدند. جنوب این جنگل نیز در ایجاد معماری خاص محلی به صورت تاقهای رویهم طوری استفاده شده که توانایی وزن سقف سفالهای رسی را داشته باشند.

در معماری مسکن روستایی که قدمت آن به قرن هفدهم باز می گردد، به طور سنتی از مصالح محلی شامل شیست و خارا و رس استفاده شده است در حال حاضر نیز اساس ساختمان سازی متکی به آن است، مسانند مخازنی که برای خشک کردن شاه بلوط به کار می روند یا تلمبارهایی که برای پرورش کرم ابریشم ساخته شده اند. بخش شیستی سون به علت ناهمواری پذیرای زندگی نیست. در طول قرنها انسانها بر دوش خود خاکهایی را که

و چندین رود را تغذیه می کند. در مغرب، فلاتهای رسوبی کوس دوسووتر، کوس مسزان و کوس سوار، مناظر یکنواختی به وجود می آورند و دره های بسیار گودی آنها را در بر گرفته است.

تنوع زمین شناسی و جغرافیایی از یک طرف و اختلاف پستی و بلندی از طرف دیگر، نباتات بسیار رنگارنگی به وجود می آورد؛ هرچند در مجموع جزء تیپ نیمه مدیترانه ای به حساب می آید، امّا از جنگلهای مدیترانه ای و اقیانوسی تا گیاهان کوهستانی تیپ برّی و بوته های خاردار و گیاهان نیمه بیابانی را در خود جای داده است.

در سون ۵۰ نوع پستاندار، ۱۵۰ نوع خزنده و غوک و ۲۰ نوع ماهی شناسایی شده است. از بین انواع نایاب و یا انواعی که نسل آنها مورد تهدید قرار گرفته، عقاب طلایی و شاهین مسافر و گرانددوک نیز وجود دارد. در حال حاضر تلاش می کنند از بعضی انواع کرکسهای وحشی و سگ آبی و خروس بروی بر نیز حمایت کنند. امروزه در حدود ۱۲ کرکس بالغ وحشی در پزارک نگهداری می شود که بازدیدکنندگان گاه گاهی آنها را بر

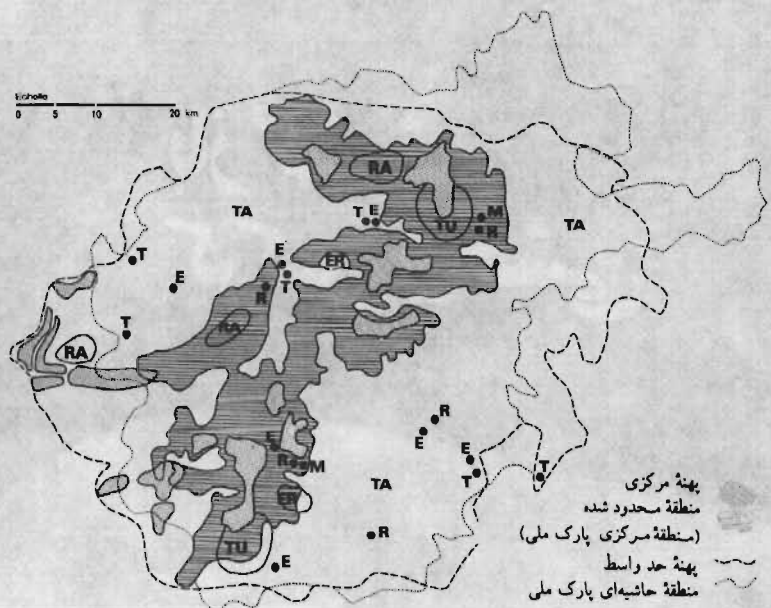
جاده نیم به فلورا، مرکز اداری ذخیره کره زیست سون، در ته دره ها و بر دامنه تپه های کشیده شده است که حاشیه جنوبی ماسیف سانترال را تشکیل می دهند. مسافری که در پیچ و خم این جاده باریک راه خود را گم کرده باشد، در اتنای صعود به قله کوهستانها و عبور از تختانکهای کشت شده متوجه می شود که در گذشته امکان زندگی بسیار سخت تر از امروز بوده و انسان در این محل در ارتباط تنگاتنگی با طبیعت می زیسته است.

به علت تنوع شرایط زمین شناسی، ناحیه سون محل ایده آلی برای یک مکان حفاظت شده کره زیست است؛ وسعتی معادل ۳۰۰/۰۰۰ هکتار دارد و شامل یک گرانکوه خارایی در شمال، یک منطقه شیستی در مرکز، کوهستانی از شیست و خارا در جنوب و بالاخره یک فلات آهکی در مغرب است.

در شمال گرانکوه خارایی، مون لوزر به طول ۴۰ و عرض ۱۵ کیلومتر در حدود ۱۷۰۰ متر ارتفاع دارد. چاله شیستی مرکزی که دره های متعددی در آن حفر شده، از جنوب به سمت مدیترانه باز است. در جنوب، کره اگوال که از سنگهای مختلفی تشکیل شده، منبع واقعی آب است

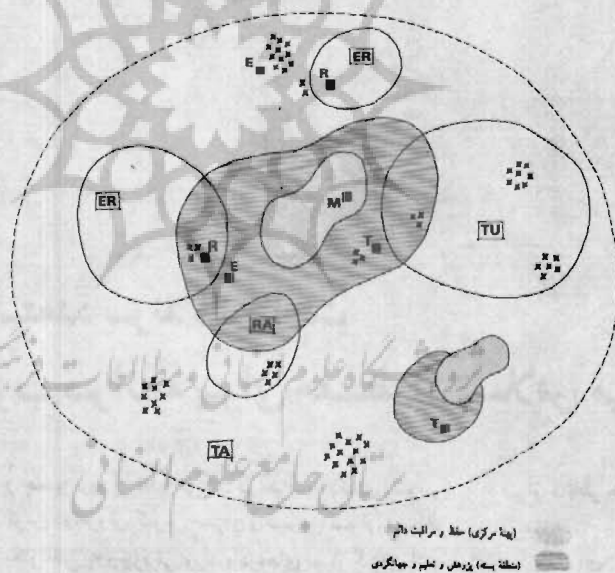
گنجینه کره زیست پارک ملی سیون

از ساکنین پارک ملی سیون خواسته شده که معماری و فن ساختمان سازی سنتی را رعایت کنند (عکس سمت چپ و عکس پایین). اختلاف هزینه را مسئولین اداری پارک به کشاورزان پرداخت می کنند.

ER = آزمایش تجری
 TU = استفاده های سنتی
 RA = بازسازی
 TA = تعاون
 XXXX = سکونتگاههای انسان
 ساختمانهایی که برای پژوهش R، برای تعلیم E، برای جهانگردی T و برای مراقبت دائم M ساخته شده اند.

گنجینه های کره زیستی به صورت «هسته های» جغرافیایی مورد توجهند. باید طوری از این اکوسیستمها استفاده شود که خاکهای محوری اکوسیستمهای خاص یک ناحیه جغرافیایی حفظ شوند و محیط و نحوه پژوهش و تعلیم و سایر فعالیتها تحت مراقبت قرار گیرند. شکل مقابل: طرحی از تقسیم بندی گنجینه ای کره زیست. پهنه مرکزی کاملاً حفاظت شده است. قطعات جداگانه ای که کاملاً محدود شده اند ممکن است برای فعالیتهای آبادسازی به کار گرفته شوند. پهنه های حد واسط برای سایر فعالیتها، از جمله: پژوهشهای تجری، بهره برداری سنتی و بازسازی، مورد استفاده قرار می گیرند.

بارانهای سیل آسای اقلیم مدیترانه ای در دره ها متر اکم ساخت از شیبهای تند کوهستانها بالا برده اند. لذا با تلاش و حوصله فراوان توانسته اند کم کم دامنه کوهستانها را برای ایجاد روستاها و مزارع بر سطح تخته کهای مطابق فراهم نمایند.

دولت فرانسه از ویژگی استثنائی مبارزه بین انسان و طبیعت در این محل آگاه بوده و به همین علت در سال ۱۹۷۰ پارک ملی سیون را در آنجا ایجاد کرد. همانند سایر پارکهای ملی فرانسه، پارک سیون شامل یک منطقه مرکزی با ۶۰۰ نفر جمعیت است. مسئولین پارک نیز در همین محل به مسؤلیتهای خود می پردازند که شامل کنترل شکار، اجازه ساختمان، و رفت و آمد و غیره است. نقش نوار حاشیه ای پارک، هدایت و تسویه سیاست همکاریهای محلی برای حفظ مناظر طبیعی است. مسئولین اداری پارک از کشاورزان می خواهند که در زمینه معماری سنتی محلی را حفظ کنند و اختلاف قیمت بین تکنیکهای جدید و روشهای سنتی را که به آنان پرداخته می شود به نفع خود خرج کنند.

از نقطه نظر کشاورزی، برنامه ریزی اکولوژیکی روستایان را در حد بهره برداری از محیط کمک می کند، به طوری که صدمه ای به محیط وارد نشود. در صورتی که روستایان خارج از کارهای روزمره وقت اضافی داشته باشند، اغلب برای تُنگ کردن گیاهان زیر درختان و جلوگیری از آتش سوزی در جنگل و نگهداری ساختمانهای اداری در روستاها، به استخدام پارک می آیند.

همانگی آشکار هدفهای پارک ملی سیون و شبکه جهانی گنجینه های کره زیستی وابسته به برنامه انسان و کره زیستی (MAB) یونسکو، مسیبن آن است که چرا در سال ۱۹۸۴ پارک سیون به عنوان جزئی از شبکه جهانی انتخاب شده است. با این تصمیم امکان داد بعضی از مسائل اکولوژیکی به صورتی مؤثر حل و فصل شوند. مثلاً حدود پارک قبلاً منطبق بر حدود واحدهای اداری و سیاسی موجود بود و به ندرت با مرزهای اکولوژیکی

Photo © Parc national des Cévennes, France

منظره سون

نواحی کم‌آب و نیمه کم‌آب

به آن بستگی دارد. کاملاً تغییر می‌دهد. به عنوان مثال، سطح کشتهای آبی را فوق‌العاده گسترش می‌دهد.

● رژیم این شبکه‌ها (میزان بی‌نظمی و دوره‌ای بودن طیفیانه‌ها) نیز به همان اندازه اهمیت دارد. مثلاً شرایط رود نیل که بارانهای حاره‌ای آن را تغذیه می‌کنند با شرایط رودهای نواحی معتدل‌تر کاملاً متفاوت است، زیرا سرچشمه آنها در نواحی مرتفع کوهستانی قرار دارد و بنا بر این به علت ذخیره زمستانی برف، و گاهی ذخایر آبهای کارستی، بده منظمی دارند. به علاوه بهره‌برداری از آبهای سطحی یا زیرزمینی با طبیعت زمین و ویژگی ناهمواریها ارتباط دارد.

● طبیعت خاکها نیز بر حسب نحوه پراکندگی سنگهای مادر تغییر می‌کند. از بعضی جهات خاکهای لیمونی بر خاکهای ماسه‌ای برتری دارند، هر چند هر دو در برابر فرسایش حساس هستند. به همین علت، تثبیت و حفظ و بازسازی خاک اهمیت فراوانی دارد.

● مشخصات نواحی کم‌آب و نیمه کم‌آب در اقتصاد کشورهای این مناطق اهمیت فراوانی دارد. توجهی که دولتها در افزایش فرآورده‌های ملی و خصوصی به سود توسعه این نواحی مبذول می‌دارند بین این اهمیت است.

● چون طبیعت و قدمت ساکنین نواحی کم‌آب و نیمه کم‌آب متفاوت است و چون نسبت جمعیت کوچ‌نشین و نیمه کوچ‌نشین و ساکن در کل جمعیت یکسان نیست، شیوه توسعه این نواحی متفاوت خواهد بود. وجود منابع معدنی و انرژی‌زا نیز در انتخاب مدل مناسب توسعه تعیین‌کننده است.

● چون امکانات محیط طبیعی و داده‌های اجتماعی - فرهنگی و تاریخی نواحی کم‌آب و نیمه کم‌آب بسیار متفاوت است، پیشنهاد یک مدل عمومی توسعه برای این نواحی بسیار مشکل است.

● شدت بی‌نظمی و کمبود بارش از مشخصات نواحی کم‌آب و نیمه کم‌آب است که حدود ۱۰٪ سطح کره زمین را می‌پوشانند.

● با یک نگرش ساده می‌توان گفت که ناحیه «نیمه کم‌آب» جایی است که کشت بازاری (سالی خوب و سالی بد) امکان‌پذیر است. در حالی که در نواحی «کم‌آب» معمولاً اطمینانی به بهره‌برداری از محصولات وجود ندارد.

● گذر از یک منطقه فوق‌العاده کم‌آب به یک منطقه مجاور - مرطوب تدریجی است. مشروط بر اینکه با یک عارضه خاص ناهمواری، مثلاً یک رشته کوهستانی، برخورد نداشته باشد.

این نوار انتقالی کم‌ویش‌پهن، رژیم بارانی بسیار نامنظمی دارد. دوره‌های خشک تفاوت زیادی با دوره‌های مرطوب دارند. اگر بارانها تابستانی باشند، میزان متوسط باران سالیانه کمتر از ۶۰۰ میلیمتر و در صورتیکه زمستانی باشند کمتر از ۴۰۰ میلیمتر خواهد بود.

● شرایط اقلیمی موقعیتهای کاملاً متنوعی به وجود می‌آورد. اگر بتوان در ارتباط با عملکرد بارندگی بین نواحی کم‌آب و نیمه کم‌آب تفاوتی قائل شد، باید مدت بارندگیها و طول فصول خشک و دوره نزول آنها را در نظر گرفت. مثلاً مسائل آبیاری «کشتهای خشک» یا جابه‌جایی گله‌ها در حاشیه شمالی صحرا (جایی که بارش در زمستان اتفاق می‌افتد و از جهت کم‌فشارهای جوی منطقه معتدله ناشی می‌شود) و حوضاتی جنوبی آن (که بارانهای تابستانی در ارتباط با تغییرات همگرایی بین حاره‌ای ایجاد می‌شود)، مسلماً به هیچوجه یکسان نیستند.

● علاوه بر بارشهایی که وسیله باران‌سنج ثبت می‌شوند، در بعضی از نواحی ساحلی کم‌آب و نیمه کم‌آب که هوا مرطوبتر است (شیلی، مراکش و موریتانی) باید تراکم بخار آب به صورت شبنم را نیز به آن افزود. اندازه‌گیری و تخمین تسخیر کار مشکلی است، اما بدون شک شرایط حرارتی از یک ناحیه کم‌آب به ناحیه دیگر کاملاً فرق می‌کند (همانگونه که تأثیر آنها بر اجتماعات انسانی و گیاهی نیز متفاوت است).

● شبکه‌های آب غیر بومی (که از نواحی غیر کم‌آب سرچشمه می‌گیرند) شرایط هیدروگرافی یک ناحیه را که توسعه شدیداً

تطبیق می‌نمود. مقررات شبکه امکان داد تا این مرزها با رعایت مبانی صحیح، از جمله سازندهای زمین‌شناسی و گیاهی، تصحیح شوند. از طرف دیگر هدفهای علمی موردنظر در چهارچوب گنجینه‌های کره زیست به نتایج بهتری دست یافتند. مسئولین پارک از این به بعد به منابع عظیمی از داده‌های MAB دسترسی دارند. این منابع از طریق پژوهشهای انجام شده در گنجینه کره زیست در سراسر دنیا فراهم آمده است.

در چهارچوب شبکه جهانی گنجینه‌های کره زیست MAB سعی بر این است که در منطقه حاشیه‌ای پارک سون سیاستی سازگار با محیط به اجرا درآورند.

اهداف اصولی برنامه‌های کره زیست با رغبت پذیرفته شده است. سمینار گنجینه‌های کره زیستی ناحیه مدیریتانه که در سپتامبر ۱۹۸۶ وسیله کمیته فرانسوی MAB درباره اجرای برنامه پیشنهادی برپا شده بود، شاهد این مدعاست. در این سمینار حدود ۵۰ نفر از متخصصان هشت کشور مدیریتانه‌ای (الجزیره، مصر، اسپانیا، فرانسه، ایتالیا، پرتغال، ترکیه، و تونس) و نمایندگان دو گنجینه دیگر کره زیست فرانسه فانگو (گرس) و کامارگ شرکت داشتند.

در جریان این سمینار به کرات تأکید شده که از نظر درک و حفظ اکوسیستمهای مدیریتانه‌ای، انسان عنصری مهم و تعیین‌کننده است. در هر صورت گنجینه‌های کره زیست مانند پارک سون محل تجربه آندوزی در نحوه حفظ مناظری است که از قرن‌ها قبل با تلاش انسانها ساخته شده‌اند.